

піддержку направлення переподготовки і професійного навчання з гарантіями трудоустроювання. Педагогічна діяльність спеціалістів-реабілітологів передбачає оволодіння ними передових технологій і інноваційних методів проведення соціальної, педагогічної і психологічної реабілітації.

Ключевые слова: воєннослужащий, реабілітація, учасник збройного конфлікту, соціально-педагогічна реабілітація, соціально-педагогічна робота, методи і форми соціальної роботи.

LESYA VIKTOROVA, KSENIA CHULKOVA. *Social-pedagogical rehabilitation of staff members of armed conflict: general aspects.*

The article reveals the peculiarities of social-pedagogical rehabilitation of servicemen-participants in armed conflicts. It is indicated that they represent a social category of the population, which requires a special approach in the conditions of Ukrainian society, and has not acquired a systemic character. As a result, there is a significant percentage of unsuccessful adaptation to the conditions of peaceful life of many servicemen, absence of an effective system of social protection of servicemen, namely: psychological, pedagogical, legal, economic, which leads to psychological distress, housing disorder, degradation, high percentage of suicides, etc. Successful social adaptation of servicemen-participants in armed conflicts requires holding a complex of social-psychological and socio-pedagogical rehabilitation activities with them. Medical rehabilitation restores lost functions and properties of the human body, and social-pedagogical rehabilitation ensures the normal existence of the individual in society, provides a significant information field, social and financial support to the direction of retraining and vocational training with job guarantees. The pedagogical activity of specialists-rehabilitants involves mastering of advanced technologies and innovative methods of social, pedagogical and psychological rehabilitation.

Keywords: *serviceman, participant in armed conflict, social-pedagogical rehabilitation, social-pedagogical work; methods and forms of social work.*

УДК 329.78:37.015.31:[172.15+351.858] (477)

Годлевська А.І.

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В статті аналізується досвід державної політики по реалізації завдань національно-патріотичного виховання дітей та молоді за роки незалежності України, результати всеукраїнського і міжнародних опитувань щодо визначення рівня національно-патріотичної свідомості української молоді та оновлення, реорганізації, обґрунтування завдань, основних пріоритетів і шляхів реалізації національно-патріотичного виховання. Розглядається історичний етап трансформації законодавства, що регулює молодіжну політику України,

відповідно до сучасних запитів суспільства, переосмислення діяльності державних органів виконавчої влади, освітніх закладів та громадських організацій щодо реалізації молодіжної політики у питаннях важливості національно-патріотичного виховання в системі пріоритетів молодіжної політики. Характеризуються основні нормативно-законодавчі документи національно-патріотичного виховання дітей та молоді в Україні. Визначені особливості роботи зі студентами у вивченні дисципліни «Стратегії національно-патріотичного виховання» (освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр, спеціальність «Соціально-виховна робота»).

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, молодіжна політика, діти і молодь, патріотизм, національно-патріотична свідомість української молоді, стратегія національно-патріотичного виховання молоді.

Національне виховання є «конкретно-історичним виявом загальнолюдського гуманістичного і демократичного виховання – це виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багатотисячлітній виховній мудрості. Таке виховання забезпечує етнізацію дітей як необхідний і невід’ємний складник їхньої соціалізації. Зміст і характер національної системи виховання відображують економічні політичні, географічні, етнографічні, психологічні особливості даного народу. Національне виховання духовно відтворює в дітях рідний народ, увічнює в підростаючих поколіннях самотутнє, специфічне, що є в кожній нації, а також загальнолюдське, спільне для всіх націй світу» [2, с. 20-21].

Неоціненним є внесок вітчизняних просвітителів, представників педагогічної науки України: Г. Ващенко, Б. Грінченка, М. Драгоманова, О. Духновича, Т. Лубенця, І. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, К. Ушинського, В. Сухомлинського та інших видатних постатей історії у створенні національної системи виховання України.

Згідно соціальним умовам, що постійно змінюються, процес передачі досвіду одних поколінь іншим забезпечують народознавчий, загальнолюдський, національний, людинознавчий, діяльнісний, особистісний, технологічний підходи у здійсненні виховного процесу. Виховний процес у національно-патріотичному вихованні опирається на культурно-історичний спадок рідного та інших народів. «З кожним етапом свого розвитку особистість збагачує свій життєвий досвід. Який поступово набуває соціального характеру. Компонентами соціального досвіду народу є сума людських знань, історія поколінь, релігія, народна творчість, мистецтво, культурні досягнення, загально прийняті норми поведінки тощо» [2, с. 12].

Патріотичне виховання завжди було важливим напрямком виховання дітей та молоді. Прийнята в 1998 р. «Концепція національного виховання» визначила основні завдання і шляхи реалізації завдань в цьому напрямку на початковому етапі розбудови незалежної країни.

Проте досвід державної політики впродовж років незалежності України засвідчив, що національно-патріотичному вихованню дітей та молоді не приділялося достатньої уваги на рівні держави. Документи, які час від часу

з'являлися (на зразок: Наказу Президента України від 15.11. 2001 р. №1092 «Про Національну програму відродження та розвитку Українського козацтва на 2000–2005 рр.», Національної програми патріотичного виховання громадян, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства на 2000–2005рр.), свідчили про формальне ставлення до вирішення завдань національного виховання, несформованість державної системи національно-патріотичного виховання, недостатність нормативно-правової урегульованості сфери національно-патріотичного виховання. Досвід роботи по реалізації завдань національно-патріотичного виховання підтвердив, що поява «містечкових», регіональних програм, заходів спровокувала виникнення суперечливих поглядів на майбутнє і минуле народу, створення невиправданого бачення національно-державних пріоритетів, які створюють численні протиріччя, дискусії, конфлікти, політичні спекуляції, розділяють суспільство, що суперечить принципам державності.

Мета і завдання нашої статті: проаналізувати досвід державної політики по реалізації завдань національно-патріотичного виховання дітей та молоді за роки незалежності України, виявити основні пріоритети і шляхи реалізації національно-патріотичного виховання через трансформацію законодавства, що регулює молодіжну політику України, відповідно до сучасних запитів суспільства. Визначити особливості роботи зі студентами (освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр, спеціальність «Соціально-виховна робота») у вивченні нової дисципліни «Стратегії національно-патріотичного виховання».

Початок ХХІ століття в нашій країні характеризується як етап неоднозначних суспільних, політичних перетворень, що стрімко вплинули на життя в країні, загострили суспільні відносини, скорегували ціннісні орієнтації і поведінку молодого покоління та цінності старшого покоління. За останнє десятиріччя Україна пройшла історичний етап, який підтвердив твердження, що політично і економічно успішні ті країни, які дбають про дітей та молодь як майбутній ресурс соціально-економічного розвитку і державний пріоритет національної безпеки.

З огляду на те, що чисельність молодих людей віком від 14 до 35 років в Україні на кінець 2014 року становить 12795 осіб, необхідно та важливо знати їх проблеми, потреби і прагнення, які повинні лежати в основі обґрунтованої молодіжної політики. У листопаді-грудні 2014 р. Британською радою та GFK Ukraine було проведено дослідження «Прагнення, бачення розвитку і погляди української молоді» - проведені 1200 онлайн-інтерв'ю та 30 глибинних інтерв'ю (вибірка репрезентативна для інтернет-користувачів віком 16-35 років, які користуються Інтернетом понад 11 годин на тиждень у неробочих місцях. Опитування на окупованих територіях не проводилося).

Державним інститутом сімейної і молодіжної політики у 2015 р. було проведено ґрунтовне дослідження щодо визначення рівня національно-патріотичної свідомості української молоді та оновлення, реорганізації, обґрунтування завдань, основних пріоритетів і шляхів реалізації національно-патріотичного виховання на майбутнє. На замовлення Міністерства молоді та спорту України Державним інститутом сімейної і молодіжної політики було

підготовлено щорічну доповідь Президенту України про становище молоді «Національно-патріотичне виховання – державний пріоритет національної безпеки» (за підсумками 2014 р.) [3]. У Комітеті Верховної Ради вперше за роки незалежності України було проведене слухання з питань національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

Також Міністерством молоді та спорту України, за підтримки компанії GFK Представництва ООН в Україні, було проведено соціологічне дослідження «Молодь України – 2015». Всі опитування продемонстрували високий рівень громадської активності та національно-патріотичної свідомості української молоді (91 % вважають себе українцями; 81 % пишаються, що є громадянами України; для 63 % - патріотизм – це гордість за приналежність до свого народу, своєї нації; для 52 % - це любов до рідного дому, місця, де живеш; для 46 % - це повага до української історії, культури, мови, традицій, вірувань; 39% готові захищати країну; 23 % залучені до волонтерської діяльності; 51 % спілкуються українською мовою, а в колі друзів - 43 % тощо).

Проте визначилися і проблемні питання, зокрема, несвідомого ставлення молоді до національних надбань народу (17 % планують виїхати за кордон, 38 % - на деякий час, на навчання чи роботу; захищати країну зі зброєю в руках не готові 53% опитаних чоловіків; на сході країни у сім'ї спілкуються українською мовою 8% і т.д.) [3]. І основне - відсутня державна система і законодавча база національно-патріотичного виховання: єдиний стратегічний підхід у діяльності органів виконавчої влади щодо патріотичного виховання; не визначена інституція, що здійснює координацію діяльності суб'єктів національно-патріотичного виховання; не налагоджена міжвідомча взаємодія органів та інституцій державної влади, співпраця з громадськими організаціями тощо.

Тому державна молодіжна політика України потребувала насамперед трансформації законодавства, що регулює молодіжну політику України, відповідно до сучасних запитів суспільства, переосмислення діяльності державних органів виконавчої влади, освітніх закладів та громадських організацій щодо реалізації молодіжної політики у питаннях важливості національно-патріотичного виховання в системі пріоритетів молодіжної політики.

З часу, коли на рівні держави сформувалося усвідомлення значущості національно-патріотичного виховання, було створено Відділ національно-патріотичного виховання дітей та молоді при Міністерстві молоді та спорту України, міжвідомчу комісію з питань національно-патріотичного виховання. Наказом Міністерства освіти і науки України №641 від 16.06. 2015 р. затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходи щодо її реалізації та методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах. У співпраці з громадськими організаціями національно-патріотичного спрямування розроблено Концепцію Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 рр., фінансово підтримано 21 проект за пріоритетом «Утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей у молоді». Уповноваженим центральним органом виконавчої влади з урахуванням кращого міжнародного досвіду успішних

демократичних держав за участю вчених, незалежних експертів було розроблено «Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 рр.», затверджену Наказом Президента України від 13.10. 2015 р. №580/2015. Стратегією передбачено «сформувати державну систему формування національно-патріотичної свідомості молоді; впровадження єдиних стандартів щодо засобів, форм і методів національно-патріотичного виховання; оцінки досягнень відповідних суб'єктів у цій сфері та їх компетентностей; визначення центрального органу виконавчої влади з координації діяльності національно-патріотичної спрямованості, проведення оцінки та моніторингу національно-патріотичного виховання дітей та молоді...» [4, с.19].

Наступним кроком реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання стала розробка і впровадження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016-2020 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. №148). Мета Програми - «створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості. І перше завдання, прописане в ній – «формування громадянської позиції і національно-патріотичне виховання молоді» [2, с. 828].

Однією з умов ефективності національно-патріотичного виховання молоді згідно Стратегії є взаємодія установ і організацій державного і громадського секторів. Зокрема, розробити навчальні програми для спеціалістів різних галузей щодо національно-патріотичного виховання та запровадити систему підготовки регіональних спеціалістів різних галузей щодо організації національно-патріотичного роботи, що дозволить побудувати міжвідомчі «горизонтальні» зв'язки. Один із напрямків досягнення мети Стратегії - «впровадження навчальних дисциплін духовно-морального спрямування як основи формування особистості та підґрунтя для національно-патріотичного виховання» [4, с. 3-4].

Фахівці соціальної сфери тісно співпрацюють з установами і організаціями державного і громадського секторів.

Метою і завданнями робочої програми дисципліни «Стратегії національно-патріотичного виховання» (освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр, спеціальність «Соціально-виховна робота») стало засвоєння студентами-магістрами знань про сутність виховання, національно-патріотичного виховання дітей і молоді в Україні; основні положення основних законодавчих документів національно-патріотичного виховання дітей і молоді; розуміння сутності термінів «національна свідомість української молоді в контексті соціокультурних цінностей, «патріотизм», «ціннісні складові національно-патріотичної свідомості української молоді»; структура і складові патріотизму; механізми самореалізації, залучення та участь молоді у суспільні процеси та громадське життя; особливості національно-патріотичного виховання дітей і молоді в контексті розвитку сучасного суспільства: волонтерства як прояву національно-патріотичної свідомості дітей та молоді; дитячих і юнацьких громадських організацій в Україні у національно-патріотичному вихованні дітей і молоді.

Працюючи над програмою, ми опиралися на принципи виховання (природовідповідності, саморозвитку, спадковості, індивідуалізації виховання,

різновіковості, соціалізації, гуманізації, демократизації, принцип родинно-шкільної гармонії, етнізації, цілісності виховного процесу, народності, науковості, культуро-відповідності, європеїзму) і педагогічні умови ефективного здійснення виховного впливу на особистість (забезпечення умов для саморозвитку; врахування індивідуальних і вікових особливостей особистості; організація різнопланової діяльності; формування наукового світогляду тощо).

Перед магістрами - майбутніми фахівцями - в професійній діяльності постануть завдання: формувати національно-патріотичну свідомість української молоді в контексті соціокультурних цінностей; активізувати дітей і молодь до участі їх у волонтерському русі, в громадському житті суспільства. Відповідно, вони повинні вміти: організовувати соціально-виховну роботу по формуванню патріотичної свідомості та громадянської активності дітей та молоді; визначати пріоритетні напрями соціально-виховної роботи по формуванню національно-патріотичної свідомості української молоді в контексті соціокультурних цінностей; взаємодіяти з державними органами виконавчої влади та громадськими організаціями щодо реалізації молодіжної політики по формуванню патріотичної свідомості молоді; застосовувати різноманітні форми, методи національно-патріотичного виховання дітей та молоді у сучасних умовах; здійснювати співпрацю і партнерство з різними організаціями по вирішенню проблем національно-патріотичного виховання дітей та молоді; інформаційно-пропагандистському забезпеченню національно-патріотичного виховання дітей та молоді; створювати соціально-педагогічні умови ефективної взаємодії школи та сім'ї з формування патріотичних якостей учнів.

При вивченні дисципліни ми акцентували увагу студентів на цінностях української молоді: ціннісних орієнтаціях і життєвих пріоритетах сучасної молоді (здоров'я, здоровий спосіб життя; ставлення до шлюбу, сім'ї і народження дітей; освіта, навчання, дозвілля; робота і працевлаштування; економічні потреби; мобільність і міграційні настанови; патріотична свідомість, громадянська та політична активність тощо).

Цікавим для студентів було застосування в безпосередній суспільній діяльності підготовлених ними форм самостійної роботи: колективної творчої справи «Ми патріоти» для учнів старших класів; бесіди з батьками учнів середніх та старших класів на тему: «Герої живуть вічно»; форми роботи по національно-патріотичному вихованню школярів (вік за вибором), що включені до плану роботи класного керівника на навчальний рік; проект молодіжної громадської організації, діяльність якої спрямована на залучення дітей та молоді до активного громадського життя; план роботи волонтерів Клубу «Патріот» на навчальний рік; сценарій виховної години на національно-патріотичну тематику (вік школярів за вибором) і презентувати його у відповідному навчальному закладі; підготувати добродійну акцію для дітей з сімей мігрантів «Ні війні, ми за мир!»; презентувати проект науково-практичної конференції студентів «Національно-патріотичне виховання дітей і молоді» тощо). У процесі різнобічної діяльності у студентів формуються професійні уміння і навички, тому ми включали їх в роботу громадських організацій, у волонтерський рух, в добродійну роботу з сім'ями

тимчасово переселених громадян, в екологічні і краєзнавчі пошуки і фестивалі, спрямовували на активну громадську, патріотичну суспільну роботу.

Національно-патріотичне виховання дітей і молоді – це системна і тривала робота фахівців різних сфер суспільства. І головним напрямом діяльності є формування державної системи національно-патріотичного виховання, яка буде ефективною, якщо: «буде загальнонаціональною – починатися з раннього дитинства, поширюватися на всі верстви населення; буде системною, проводитися на державному рівні; буде узгодженою і прогнозованою, обґрунтованою (розробка програм і заходів має враховувати проблеми, потреби, погляди сучасної молоді); буде забезпечена інформаційно-просвітницькою кампанією тощо.

Використана література:

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. № 148 // Офіційний вісник України. 2016. № 21. С. 828.

2. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навч. посібник. 2-ге вид. доп. і перероблене. К.: Вища школа, 2005. 343 с.

3. Національно-патріотичне виховання - державний пріоритет національної безпеки. Щорічна доповідь Президенту України про становище молоді в Україні (за підсумками 2014 р.) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики; (редкол.: Жданов І.О., гол. ред. колег., Беляєва І.І., Митрофанський С.В. та ін.). К., 2015. 200 с.

4. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020 рр. (Наказ Президента України від 13.10. 2015 р. №580/2015) // Офіційний вісник Президента України. №23 від 19.10.2015. С. 19. (Урядовий кур'єр. №193 від 17.10.2015. // Офіційний вісник України. № 83 від 27.10.2015. С.7).

ГОДЛЕВСКАЯ АЛЛА ИВАНОВНА. *Національно-патриотическое воспитание в системе приоритетов государственной молодежной политики Украины.*

В статье анализируется опыт государственной политики по реализации заданий национально-патриотического воспитания детей и молодежи за годы независимости Украины, результаты всеукраинского и международных опросов по определению уровня национально-патриотического сознания украинской молодежи и обновления, реорганизации, обоснования заданий, основных приоритетов и путей реализации национально-патриотического воспитания. Рассматривается исторический этап трансформации законодательства, что регулирует молодежную политику Украины, относительно современных запросов общества, переосмысления деятельности государственных органов исполнительной власти, образовательных заведений и гражданских организаций по реализации молодежной политики в вопросах важности национально-патриотического воспитания в системе приоритетов молодежной политики. Характеризуются основные нормативно-законодательные документы по

национально-патриотическом воспитанию детей и молодежи в Украине. Определены особенности работы со студентами-магистрами специальности «Социально-воспитательная работа» при изучении дисциплины «Стратегии национально-патриотического воспитания».

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, молодежная политика, дети и молодежь, патриотизм, национально-патриотическое сознание украинской молодежи, стратегии национально-патриотического воспитания.

GODLEVSKA ALLA. *National Patriotic education in the system of priorities of State youth policy.*

The purpose of this article is to analyze the experience of State policy of implementing the tasks of the national-patriotic education of children and young people during the years of independence in Ukraine ; to describe the results of all-Ukrainian and international surveys on National Patriotic consciousness of Ukrainian youth and updating, redesign, validation tasks, key priorities and ways of the realization of National Patriotic upbringing.

The author talks about the historical stage of legislation transformation that regulates the youth policy in Ukraine, regarding modern society queries ; the stage of rethinking of public authorities activities, of educational institutions and civil organizations realizing the youth policy of National Patriotic education.

In the article the main normative-legislative documents of National-Patriotic education of children and youth in Ukraine are characterized. In addition, the article analyzes the particularities of work with students of the specialty «Social educational work»(qualifying level «Master») in the process of studying the course «Strategies of National Patriotic education».

Key words: National Patriotic education, youth policy, children and youth, patriotism, National Patriotic consciousness of Ukrainian youth, strategies of National Patriotic education.

УДК 37.09[2:36-051] : 005.336.4-027.63

Голубенко Т.О.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ: ЗАРУБІЖНИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено дослідження та висвітлено особливості професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери в зарубіжних країнах. Представлено різні підходи до побудови освітньо-професійних програм. Охарактеризовано процес навчання майбутніх фахівців соціальної сфери до професійної діяльності. З'ясовано, що підготовка соціальних працівників За кордоном є складним і динамічним процесом, який перманентно змінюється відповідно до міжнародних стандартів, нормативних вимог, соціальних змін і